

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ			
Факультет	Образотворче мистецтво	Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Кафедра	Живопису	Рік навчання	3
Галузь знань	02 Культура і мистецтво	Вид дисципліни	вибіркова
Спеціальність	023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація	Семестри	6

«Живопис у майстерні портретно-жанрової картини»

2 семестр (весна 2026)

26 січня – 9 травня

Викладач	Дмитро Вікторович Єфименко, доцент кафедри живопису
E-mail	yefymenko.dmytro@ksada.org
Заняття	Змішана форма занять. Онлайн платформа Google meet та аудиторії академії (лабораторія рисунку, підвальне приміщення, підвал ЛОФТ)
Консультації	За домовленістю
Адреса	ауд.30, поверх 2, корпус 1, вул. Мистецтв 6
Телефон	(057) 706-02-81 (кафедра)

КОМУНІКАЦІЯ З ВИКЛАДАЧЕМ

Офіційним каналом комунікації з викладачем є електронні листи через Classroom, група в Telegram.

ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовою для вивчення дисципліни «Живопис у майстерні портретно-жанрової картини» є певний обсяг знань з рисунку, загального курсу композиції, кольорознавства, анатомії та психофізіологічного сприйняття світу людини. Обов'язковим є достатній рівень навичок малювання з натури людської постаті. Студент отримує повну підтримку при опрацюванні матеріалу базової дисципліни та підготовки у практичній роботі.

НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ

Показ робіт із методичного фонду. Демонстрація та аналіз матеріалу за допомогою вірців творів образотворчого мистецтва. Ознайомлення студентів та застосування додаткової літератури з дисципліни :

- Єфименко Д. В. Академічний живопис. Портрет: навч. пос. М-во Харківська акад. Харків: ХДАДМ, 2019. 72 с.
- Кафедра живопису ХДАДМ: традиції та сучасність / Міністерство освіти і науки України; Харківська державна академія дизайну і мистецтв; Факультет образотворчого мистецтва; Упор. М.І. Деркач, В.Ю. Гальченко. Харків: ХДАДМ, 2015. 123 с.
- Ковальова М., Федюн Є. Портретні постановки студентів 1950-х – 1980-х років з фондів Харківської державної академії дизайну і мистецтв. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного

педагогічного університету імені Івана Франка. Випуск № 42. Дрогобич, 2021. С. 116 – 128. http://www.apfn-journal.in.ua/archive/42_2021/part_1/42-1_2021.pdf

- Ковальова М., Вернюк Я., Журавльова Н. Українське мистецтво як чинник формування національної ідентичності в суспільстві. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка Вип. 89. Т 1. Дрогобич, 2025. С. 232–239 DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/89-1-33>

- Федюн Є. Портрети 1950 – 1970-х з фондів Харківської державної академії дизайну і мистецтв. Вісник. Харківської академії дизайну і мистецтв. 2021. Вип. 2. С. 175 – 185. DOI 10.33625/visnik2021.02.175

НЕОБХІДНЕ ОБЛАДНАННЯ

Виконання завдань дисципліни «Живопис у майстерні портретно-жанрової картини» потребує наступні матеріали: підрамник розмір 110см. по більшій стороні та полотно, пензлі, палітра, папір (для начерків пошуків), гумка, олівець, канцелярський ніж, фарби олійні, вугілля для рисунку чи соус (сангіна).

МЕТА Й ЗАВДАННЯ КУРСУ

Мета дисципліни – надати можливості здобувачам більш творчо та довільно підходити до натурних постановок в умовах мистецької школи. Курс передбачає поєднання академічної базової підготовки з подальшим більш розгалуженим застосуванням живописних та рисуночних знань, вмінь та навичок, що стає головним ключем у подальшому розумінні трактовки полотна.

До **головних задач курсу** належать – композиційне рішення у форматі, вивчення пластики фігури, її композиційного рішення у просторі повітряного середовища, вміння передавати задуманий колорит у форматі заради цільного пластичного образу, що допоможе у майбутній реалізації створення твору образотворчого мистецтва.

Компетентності та програмні результати навчання навчальної дисципліни «Живопис у майстерні портретно – жанрової картини»

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК 6. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 9. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 11. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК 13. Здатність працювати в міжнародному контексті.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)

СК 1. Здатність розуміти базові теоретичні та практичні закономірності створення цілісного продукту предметно- просторового та візуального середовища.

СК 3. Здатність формулювати цілі особистісного і професійного розвитку та умови їх досягнення, враховуючи тенденції розвитку галузі професійної діяльності, етапів професійного зростання та індивідуально-особистісних особливостей.

СК 4. Здатність оволодівати різними техніками та технологіями роботи у відповідних матеріалах за спеціалізаціями.

СК 6. Здатність інтерпретувати смисли та засоби їх втілення у мистецькому творі.

СК 9. Здатність використовувати професійні знання у практичній та мистецтвознавчій діяльності.

СК 12. Здатність презентувати художні твори та мистецтвознавчі дослідження у вітчизняному та міжнародному контекстах.

Програмні результати навчання

ПРН 1. Застосовувати комплексний художній підхід для створення цілісного образу.

ПРН 2. Виявляти сучасні знання і розуміння предметної галузі та сфери професійної діяльності, застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях.

ПРН 6. Застосовувати знання з композиції, розробляти формальні площинні, об'ємні та просторові композиційні рішення і виконувати їх у відповідних техніках та матеріалах.

ПРН 7. Відображати морфологічні, стильові та кольоро-фактурні властивості об'єктів образотворчого, декоративного мистецтва та використовувати існуючі методики реставрації творів мистецтва в практичній діяльності за фахом.

ПРН 8. Аналізувати, стилізувати, інтерпретувати та трансформувати об'єкти (як джерела творчого натхнення) для розроблення композиційних рішень; аналізувати принципи морфології об'єктів живої природи, культурно-мистецької спадщини і застосовувати результати аналізу при формуванні концепції твору та побудові художнього образу.

ПРН 14. Трактувати формотворчі засоби образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації як відображення історичних, соціокультурних, економічних і технологічних етапів розвитку суспільства, комплексно визначати їхню функціональну та естетичну специфіку у комунікативному просторі.

ПРН 17. Популяризувати надбання національної та всесвітньої культурної спадщини, а також сприяти проявам патріотизму, національного самоусвідомлення та етнокультурної самоідентифікації.

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

«Живопис у майстерні портретно-жанрової картини» належить до циклу дисциплін вільного вибору здобувачів, яка забезпечує фахову підготовку художника станкового живопису в творчій майстерні жанрового портрету та існує як додаткова фахова дисципліна, яка направлена на професійне спрямування за профілем вибору творчої майстерні. Навчання живопису у портретно-жанровій майстерні повинна сприяти розвитку образного мислення, вихованню художника - майстра станкової картини.

Згідно з навчальним планом, що ухвалений методичною радою ХДАДМ, вона вивчається студентами протягом 3, 4 курсів (6 семестр має: 6 кредитів ECTS, 180 навчальних годин, у тому числі 90 – аудиторних занять та 90 поза-аудиторних, самостійних) і має забезпечити сучасний рівень професійної підготовки фахівців станкового живопису, здатних створювати оригінальні художні твори.

3 КУРС**6 семестр****1 МОДУЛЬ містить 1 практичне завдання:**

Завдання: Оголена сидяча постать людини в нескладному русі. Задача на ємкий силует фігури, де середовище буде виступати більш об'ємним за фігуру. Пошук контрасту площинного та об'ємного у головному та другорядному, його гармонізація на картинній площині за рахунок тону та кольору. (формат 110 см. по більшій стороні).

2 МОДУЛЬ містить 1 практичне завдання:

Завдання: Оголена постать в інтер'єрі. Постановка мізансцени у відповідному середовищі на композиційне та живописне рішення у форматі. Задача на пошук образу живописними засобами (формат 110 см. по більшій стороні).

ФОРМАТ ДИСЦИПЛІНИ

Метод повідомлення нових знань — практична робота в процесі виконання завдань. Основна форма вивчення курсу — практичні завдання.

Мета запропонованих завдань — подальший пошук індивідуальних творчих можливостей у здобувача вищої освіти з певною системою ускладнених задач в живописній мові. Навчання на високому рівні труднощів; усвідомлення матеріалу через індивідуальну апробацію власних пошуків образно-живописної мови.

За термін навчання студенти повинні привчатися працювати з поставленою задачею керівником (викладачем), але разом з цим, роль викладача в більшій мірі є консультативною, який є провідником у розумінні власного бачення.

ФОРМАТ СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ

Програмою передбачено рубіжні етапи контролю у формі поточних переглядів етапів процесу роботи виконаних завдань.

Підсумковий контроль засвоєння знань здійснюється у формі екзаменаційних переглядів.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Національна	Бали	ECTS	Диференціація А (внутрішня)	Національна	Бали	ECTS
відмінно	90–100	А	А+ 98–100	задовільно	64–74	D
			А 95–97		60–63	E
			А- 90–94	незадовільно	35–59	FX
добре	82–89	B		незадовільно (повторне проходження)	0–34	F
	75–81	C				

ПРАВИЛА ВИКЛАДАЧА

Дисциплінарна та організаційна відповідальність. Викладач несе відповідальність за координацію процесу занять, а також створення атмосфери, сприятливої до відвертої дискусії та пошуку необхідних питань з дисципліни. Особливу

увагу викладач повинен приділити досягненню програмних результатів навчання дисципліни. В разі необхідності викладач має право на оновлення змісту навчальної дисципліни на основі найновіших досягнень і сучасних практик у відповідній галузі, про що повинен попередити студентів. Особисті погляди викладача з тих чи інших питань не мають бути перешкодою для реалізації студентами процесу навчання.

Міжособистісна відповідальність. У разі відрядження, хвороби або іншої важливої причини, викладач має право перенести заняття на інший день за умови узгодженості з адміністрацією та існуючим розкладом занять. Про дату, час та місце проведення занять викладач інформує студентів через старосту групи.

ПРАВИЛА ЗДОБУВАЧА

Творча активність здобувачів, власна думка з теми завдань, яка базується на аргументації задуму за рахунок зібраних під час практичних або самостійних занять.

ПОЛІТИКА ВІДВІДУВАНOSTІ

Недопустимі пропуски занять без поважних причин (причини пропуску мають бути підтверджені необхідними документами або попередженням викладача). У разі пропуску занять, студент має самостійно опрацювати матеріали тем і підтвердити їх практичною роботою. Довгострокова відсутність студента на заняттях без поважних причин дає підстави для незаліку з дисципліни і його можливого подальшого відрахування. Додаткові заняття з такими студентами не передбачені. Відсутність практичних завдань на поточних переглядах безпосередньо впливає на зниження підсумкової оцінки.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Під час навчання студенти зобов'язані дотримуватися правил академічної доброчесності. Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. Якщо під час рубіжного контролю визначено плагіат – тобто суттєве запозичення або копіювання в практичній роботі чужих матеріалів, здобувач вищої освіти не отримає бали за тему. Він зобов'язаний її переробити, в цьому випадку нараховується лише 50% від максимальної кількості балів за цю частину. Якщо факт академічної недоброчесності зафіксований на екзаменаційному перегляді — студент максимально отримує тільки ті бали, що були зараховані за попередні етапи контролю.

РОЗКЛАД КУРСУ

Дата	Тема	Вид заняття	Зміст	Годин	Рубіжний контроль	Деталі
І модуль						
За розкладом	Завдання: Оголена сидяча постать людини в нескладному	Практичні	1.Кольоро-тональний та композиційний етюд-пошук.	6	Поточний перегляд	

	русі. Пошук контрасту площинного та об'ємного у головному та другорядному.					
За розкладом		Практичні	2.Графічне рішення натури на полотні.	6	Поточний перегляд	
За розкладом		Практичні	3. Рішення кольорових і тональних відносин.	9	Поточний перегляд	
За розкладом		Практичні	4.Уточнення живописних відносин, обробка форми та пошук пластики фігури у форматі	12	Поточний перегляд	
За розкладом		Практичні	5. Завершений етап з проробкою деталей та узагальненням.	12	Модульний перегляд	
2 модуль						
За розкладом	Завдання: Оголена постать в інтер'єрі. Постановка мізансцени.	Практичні	1.Кольоро-тональний та композиційний етюд-пошук.	6		
За розкладом		Практичні	2.Графічне рішення натури на полотні.	6	Поточний перегляд	
За розкладом		Практичні	3. Рішення кольорових і тональних відносин.	9	Поточний перегляд	
За розкладом		Практичні	4.Уточнення живописних відносин, обробка форми та пошук пластики фігури у форматі.	12	Поточний перегляд	
За розкладом		Практичні	5. Завершений етап з проробкою деталей та узагальненням.	12	Екзаменаційний перегляд	

Практичні роботи	3 курс, бсем.
Модуль 1	40
Модуль 2	60
Разом	100

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

	Бали		Критерії оцінювання
	0–20	0–40	
A+	20	40	Студент в повному обсязі опанував матеріал практичного курсу, проявив креативне мислення при виконанні завдань, логічно обґрунтував послідовність виконання необхідних завдань, професійно виконав усі етапи завдання, додатково брав участь у міжнародних або всеукраїнських конкурсах, виставках, фестивалях (отримав відзнаку).
A	17–19	37–39	Студент в повному обсязі опанував матеріал теми, надав додаткові матеріали за темою. Практична подача акуратна, без помилок. Показав відмінні результати під час поточного контролю.
A-	16	36	Студент в повному обсязі опанував матеріал теми, продемонстрував якісний рівень знань та вмій під час поточного контролю, творчо та якісно виконав усі поставлені завдання.
B	12–15	32–35	Студент добре опанував матеріал теоретичного та практичного курсу, вчасно виконав усі поставлені задачі, творчо підійшов до виконання практичних завдань, але при цьому робота має незначні недоліки.
C	8–11	22–31	Студент в цілому добре опанував матеріал теоретичного та практичного курсу, вчасно та якісно виконав більшість поставлених завдань, але виконана робота має суттєві недоліки (відсутність творчого підходу тощо).
D	4–7	10–21	Студент в недостатньому обсязі опанував матеріал теоретичного та практичного курсу, вирішив в цілому основні поставлені завдання, але виконана робота має значні недоліки (неохайність виконання, відсутність творчого підходу, несвоєчасна подача виконаної роботи тощо).
E	1–3	1–9	Студент в недостатньому обсязі опанував матеріал теоретичного та практичного курсу, не впорався з головними задачами дисципліни, практична робота має багато значних недоліків (неохайність виконання, відсутність творчого підходу, несвоєчасна подача виконаної роботи, значна кількість суттєвих помилок при виконанні завдання, пропуски занять без поважних причин тощо).
	0	0	Пропуск рубіжного контролю

СИСТЕМА БОНУСІВ

Передбачено додаткові бали за активність студента, та творчий підхід під час практичних занять (1-3), виставкова участь у фестивалях та конкурсах (5–8), а також участь у житті групи (1–3). Максимальна кількість балів: 10.

Основна література:

1. Бердник В. Композиція. Закони, засоби, прийоми. Київ: Вища школа, 2011. 189 с.

2. Волковський М. Колір в живописі. Київ: Видавництво В. Шевчук, 2016. 360 с.
3. Іванов П. К. Колорит у живописі. Київ : Основа, 2017. 160 с.
4. Іванов С. Основи композиції видання: Навчальний посібник – Вид. «Світ» - Львів, 2013.- 230с.
5. Іттен Й. Мистецтво кольору / Ред. О. Плаксії. Київ: ArtHuss, 2022. 96 с.
6. Камінський В. В. Композиція в образотворчому мистецтві: навч.-метод. посіб. Луцьк : Вежа-Друк, 2017. 144 с.
7. Kovalova M., Wu Yiting. «Animation» style in modern painting of China. Methodology and organization of scientific research: The XXII International Scientific and Practical Conference. June 3–5, 2024, Berlin, Germany. 521 p. P. 39–42. <https://eu-conf.com/wp-content/uploads/2024/04/METHODOLOGY-AND-ORGANIZATION-OF-SCIENTIFIC-RESEARCH.pdf>
8. Марчак В. Про малярство: навчальний посібник. Львів : ФОП Стебляк О.М., 2018. 264 с.
9. Маслійчук В. Л. Композиція і теорія творчості. Київ : Мистецтво, 2010. 192 с.
10. Михайленко В.Є., Яковлев М.І. Основи композиції: навчальний посібник. - К.: Каравела, 2018. - 304 с.
11. Rudolph Arnheim Art and Visual Perception, Second Edition: A Psychology of the Creative Eye -University of California Press, 2004. – 528
12. Солоніков О. В. Композиція портрета: навч. посіб. для студ. худож. спец. Київ : Вища школа, 2014. 110 с.
13. Урсу Н. О. Теоретичні основи композиції: навч. - метод. посіб. для студ. ВНЗ худ. та худ. - пед. спец. / Н. О. Урсу, І. А. Гуцул; Кам'янець - Поділ. Держ. ун -т. - 2-ге вид. - Кам'янець- Подільський: Аксіома, 2018. - 166 с.
14. Щербак М. П. Жанрова картина: основи композиції. Київ : Мистецтво, 2019. 150 с.
15. Яремків М. М. Композиція: творчі основи зображення. Навчальний посібник. - Тернопіль: Підручники і посібники, 2009. - 112с

Допоміжна література:

1. Алієв А. А. Форма і композиція. Київ : Мистецтво, 2008. 144 с.
2. Грідіна В. В. Психологія сприйняття в образотворчому мистецтві. Одеса : Видавництво, 2012. 180 с.
3. Данилюк А. С. Основи образотворчого мистецтва: рисунок, живопис, композиція. Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника, 2018. 156 с.
4. Зайцева В. І. Практика композиції : навч. посіб. для студ. закладів вищої освіти. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. 116 с.
5. Короленко В. О. Композиція в живописі та графіці. Харків : ХДАДМ, 2015.132 с.
6. Основи образотворчої грамоти: малюнок, композиція, живопис : підручник / за заг. ред. Т. М. Меленюка. Київ : Техніка, 2016. 220 с.
7. Петров А. С. Світло і тінь у композиції. Харків : Ранок, 2016. 128 с.
8. Прищенко С. В. Кольорознавство: навчальний посібник / за ред. проф. Є. А. Антоновича. Київ : Альтерпрес, 2010. 354 с.
9. Прокопович Т. А. Основи кольорознавства : навчальний посібник. Луцьк: Волинський національний університет ім. Лесі Українки, 2022. 124 с.

10. Прокопович Т. А., Каленюк О. М., Вахрамєєва Г. І. Основи кольорознавства та декоративно-прикладного мистецтва : навч. посіб. Луцьк: Поліграфічний центр «Друк Формат», ФПО Покора І. О., 2019. 91 с.
11. Садовський В. М. Малюнок портрета. Київ : Мистецтво, 2019. 112 с.
12. Фомін А. І. Ескізування в образотворчому мистецтві. Івано-Франківськ : Гостинець, 2014. 96 с.